

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Protiextremistická politika v České republice

- Autor práce:** Aneta Korecká
- Studijní obor:** Bezpečnostně právní studia ve veřejné správě
- Forma studia:** kombinovaná
- Vedoucí práce:** doc. Dr. Ing. Štefan Danics Ph.D.
- Katedra:** KSV

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....
Aneta Korecká

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. Dr. Ing. Štefanu Danicsovi Ph.D. za cenné rady, připomínky, ochotu a metodické vedení práce.

.....
Aneta Korecká

OBSAH:

Úvod	5
1. Extremismus	7
2. Stručná charakteristika ultrapravicové scény v ČR	9
2.1. Neonacistická scéna a její aktivity	10
2.2. Krajně nacionalistické skupiny a jejich aktivity	15
3. Levicový extremismus v ČR	17
3.1. Anarchoautonomní hnutí a jejich aktivity	17
3.2. Marxisticko – leninsky orientované skupiny a jejich aktivity	18
4. Pojetí protiextremistické politiky a úrovně její realizace	20
4.1. Koncepce obrany politického systému či typy protiextremistické politiky	23
4.2. Širší pojetí protiextremistické politiky	25
4.3. Užší pojetí protiextremistické politiky	26
4.4. Úrovně realizace protiextremistické politiky	27
5. Subjekty české protiextremistické politiky	28
5.1. Ministerstvo vnitra	28
5.2. Policie České republiky	30
5.3. Bezpečnostní informační služba	32
5.4. Další subjekty	33
6. Navržené principy protiextremistické politiky v ČR	34
6.1. Proporcionalita	34
6.2. Proaktivnost	35
6.3. Derogačnost	36
6.4. Preventivnost	39
6.5. Komplexnost	41
Závěr	42
Seznam použité Literatury	43
Abstrakt	44
Abstract	45

Úvod

Extremismus bude vždy součástí demokratické společnosti. V demokratické společnosti nelze extremismus jako takový úplně vymazat z politické mapy, ale je třeba nastavit mantinely jeho existence v rámci demokratických mechanismů České republiky.

Nejefektivnější zbraní současných extremistů je propracovaná a cílená propaganda. Její účinky jsou znásobeny tím, že v podstatě žádná instituce systematicky nedemaskuje její pravou podstatu. Nejen z těchto důvodů byl v roce 2008 a 2009 zaznamenán nárůst aktivity extremistických skupin a spolu s jejich medializací byl rovněž zaznamenán vzrůst sympatií k extremistickým ideálům a skupinám z určité části české veřejnosti. V tomto ohledu s tím souvisí i zvýšená medializací činnosti extremistických skupin a rozhodnutí soudů o zrušení zákazu samosprávných úřadů o shromáždění těchto skupin, což extremistům dodalo sebedůvěru k jejich dalším aktivitám.

Cílem mé bakalářské práce je pomocí dostupných pramenů definovat extremismus a stručně zmapovat zejména ultrapravicovou extremistickou scénu v České republice a přiblížit její aktivity. Dále pak přiblížit protiextremistickou politiku v České republice, zejména pak úroveň její realizace, včetně subjektů, které se na ní podílejí. V tomto ohledu se pokusím nastínit možné principy protiextremistické politiky, které by zabezpečily její ideovou principiálnost a efektivnost.

Bakalářskou práci hodlám řešit v následujících kapitolách:

1. Extremismus – v této kapitole se snažím popsat a definovat samotný fenomén extremismu a to jak v obecné rovině, tak v rovině sociologické. Dále je zde uvedena policejní definice extremismu jako specifického projevu jednotlivců nebo skupin osob, který je v rozporu z trestně-právními normami. Dále zde popisují extremismus jako antisystémový jev, který je protidemokratický a v tomto kontextu je v této kapitole popsáno jeho rozšířené pojetí.
2. Stručná charakteristika ultrapravicové scény v ČR – v této kapitole mapují ultra pravicové subjekty na veřejné scéně v České republice, jejich činnost a aktivity, které

jsou díky jejich medializaci v obecném povědomí občanů. Dále rozděluji subjekty na této scéně na subjekty neonacistické a krajně nacionalistické. Dále zde popisují jejich veřejné projevy jejich názorů a postojů a více či méně násilné aktivity.

3. Levicový extremismus v ČR – V této kapitole popisují subjekty s krajně levicovými politickými názory. Zabývám se zde jejich rozdělením na anarchoautonomní hnutí a marxisticko – leninsky orientované skupiny a jejich současnou činnost
4. Pojetí protiextremistické politiky a úrovně její realizace – v této kapitole přibližují současnou podobu protiextremistické politiky a zabývám se jejím výkladem a to v širším i užším pojetí. Rovněž se zde zabývám výkladem pojmů „extrémista“ a „radikál“ a rozdíly mezi nimi. V závěru této kapitoly rozvádím úrovně realizace protiextremistické politiky.
5. Subjekty české protiextremistické politiky – v této kapitole konkretizují subjekty, které se podílejí na protiextremistické politice v České republice. Tato část práce je rozdělena do čtyř podkapitol, kde popisují zaměření, činnost a cíle jednotlivých subjektů protiextremistické politiky jako jsou Ministerstvo vnitra, Policie České republiky, Bezpečnostní informační služba a další subjekty.
6. Navržené principy protiextremistické politiky v České republice – V této kapitole definuji a rozvádím principy protiextremistické politiky, které lze realizovat v našich domácích podmínkách. Jedná se o proporcionalitu, proaktivnost, derogačnost, preventivnost, komplexnost.

V rámci jednotlivých kapitol jsou použity metody deskripce, analýza, syntéza, včetně komparace jednotlivých typů protiextremistických politik zejména v Německu.

1. Extremismus

V obecném pojetí jde o výrazné odchýlení se od obecně uznávaných a v aktuální době přijímaných norem. V rovině sociologické lze extremismus vymezit jako souhrn určitých sociálně patologických jevů, vytvářených více či méně organizovanými skupinami osob a příznivci těchto skupin, s dominujícím odmítáním základních hodnot, norem a způsobů chování platných v aktuální společnosti. V politice je takto označován krajně radikální nebo výstřední postoj. Policie naopak definuje extremismus jako „Verbální, grafické, fyzické a jiné aktivity spojené zpravidla s vyhraněným ideologickým nebo jiným kontextem, které vyvíjejí jednotlivci nebo skupiny osob s názory výrazně vybočujícími z všeobecně uznávaných společenských norem, se zřetelnými prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské nebo jiné obdobné nesnášenlivosti, a které útočí proti demokratickým principům, společenskému uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejnému pořádku.“ Někdy je také označován jako ultrapravicový nebo ultralevicový postoj. Extremismus obvykle neumí reálně hodnotit politickou situaci, jeho stoupenci nesouhlasí s kompromisy, radikalizuje řešení vztahu občan a stát. Extremismus je ve společnosti vysoce frekventovaný pojem. Lidé jím označují „nenormální, neslušnou a nebezpečnou“ činnost, kterou nelze v žádném případě tolerovat, zejména je-li spojena s ideovými protivníky extremistů. Vzhledem k tomu, že toleranční mez je ryze subjektivní veličina, panují mezi jednotlivými názory na extremismus rozpory. Většinou jsou za extremistické hodnoceny velmi nápadné, nebezpečné a odpudivé činy. Málokdy však se již přihlíží k podmínkám, z nichž tyto a jiné jevy vycházejí.¹

Při zkoumání fenoménu extremismu narážíme na značnou terminologickou nejednotnost, která znesnadňuje jeho vymezení, odlišení od takových pojmů, jako radikalismus, fundamentalismus, populismus a potažmo i terorismus. V tomto směru se objevuje i sofistikovanější, novější, výraz „antisystémový.“ Tento výraz potom ve vztahu k demokratickému systému nastoluje otázku antidemokratičnosti neboli problém antidemokratické politiky. Tím se však pojmový aparát ve vztahu k extremismu značně rozšiřuje, neboť se navíc objevují výrazy jako absolutismus, autokracie, autoritarismus, despotie, diktatura, oligarchie, teokracie, totalitarismus a tyranie. Ovšem setkávám se i

¹ Srov. Chmelík, J.: Extremismus a a jeho právní a sociologické aspekty. Linde, Praha 2001, s. 12

s výrazy, které jsou odvozené, neboť jsou spojeny se jménem nějakého nedemokratického myslitele nebo vůdce. Ku příkladu můžeme uvést bolševismus, frankismus, hitlerismus, jakobinismus, leninismus, maoismus, stalinismus a trockismus. S antidemokratismem úzce souvisí i extrémní ideologie, jako anarchismus, antisemitismus, fašismus, nacismus, komunismus a rasismus. Ve výčtu bychom mohli pokračovat, neboť každá politická ideologie má svou umírněnou a extrémní formu. V tomto ohledu sem potom patří i náboženský fundamentalismus, který se snaží za pomoci „náboženské doktríny“ přeměnit společnost. Dnes je náboženský fundamentalismus přítomen nejenom v judaismu, křesťanství, islámu, ale i v náboženstvích, která nemají universální charakter, ale pouze regionální.²

² Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 9

2. Stručná charakteristika ultrapravicové scény v ČR

Problémy v oblasti extremismu byly spjaty především s pravicově extremistickou scénou a jejími aktivitami. Její hlavní představitelé zůstávali v roce 2008 stejní, jako byli v roce 2007. Na neonacistické scéně to byli Národní odpor a tzv. Autonomní nacionalisté; na ultranacionalistické scéně se jednalo především o Národní stranu a Dělnickou stranu, která se však otevřela neonacistickému spektru scény a již nepokrytě počala spolupracovat s Národním odporem a Autonomními nacionalisty. Nejlepším dokladem této spolupráce byly nejen různé veřejné akce, ale především podzimní krajské volby, v nichž Dělnická strana umožnila kandidovat osobám spjatým s neonacistickými organizacemi. V roce 2008 byl završen proces celkové kvalitativní proměny, jímž pravicově extremistická scéna, resp. především její neonacistické spektrum, prošla. Nešlo při tom jen o zhodnocení předávaných generačních zkušeností pravicových extremistů. Roli sehrálo více faktorů. Zvyšující se vzdělanostní úroveň samotných aktivistů, související, mimo jiné, s nárůstem počtu sympatizantů ze střední vrstvy, oživila tendence k návratu „do politiky“. Začali se proto snažit o získání podpory veřejnosti, počali postupně zpřístupňovat své hnutí co možná nejširšímu okruhu sympatizantů a hledat témata vhodná k oslovení širší veřejnosti. Plně si uvědomovali, že v demokratické společnosti se mohou prosadit jen v případě, že budou svoji činnost vyvíjet v souladu s platnými zákony. Tomu začali přizpůsobovat svůj životní styl, image, formu aktivit, ale i témata, na nichž se profilovali. V jejich aktivitách začala být patrná profesionalita a koncepčnost, k čemuž rovněž přispěla výměna zkušeností se zahraničními partnery, umožněná celkově se prohlubující internacionalizací evropské pravicově extremistické scény. Sebe a své radikální názory prezentovali kultivovaným způsobem ve snaze vylepšit svůj image a získat si podporu části veřejnosti. Toho se snažili dosáhnout výběrem aktuálních a palčivých celospolečenských témat, která spojení s pravicově extremistickou scénou nemusí na první pohled evokovat.

V roce 2008 neonacisté potvrdili svůj návrat z „uzavřených prostor na veřejná prostranství“ řadou akcí, jejichž cílem bylo zviditelnit se. Jednalo se o různá shromáždění, demonstrace, pochody, pietní akty, kdy pravý záměr akcí býval skryt pod nevinným názvem. Novým prvkem byly tzv. spontánní akce. Neváhali jít do střetu s tzv. Systémem právní cestou, snažili se umně využívat, resp. zneužívat, práva a svobody, které jim demokratický

stát zaručuje. Aktivity Dělnické strany a neonacistů, záměrně věnované každodenním problémům obyčejných lidí, mohou u části veřejnosti vzbudit falešný dojem, že jsou to právě „oni jediní, u nichž se domohou zastání.“ K profesionalizaci, aktivizaci a relativnímu sjednocení neonacistické scény paradoxně napomohl i dlouhodobý tlak ze strany státních orgánů. Ten vedl k tomu, že se utvrdili ve svém přesvědčení a posílili ve své nenávisti vůči státu a jeho institucím, reprezentovaným v první řadě Policií ČR³. Jako největší bezpečnostní riziko lze vnímat zejména skutečnost, že se v roce 2008 zvýšila podpora pravicových extremistů ze strany části české veřejnosti.⁴

2.1. Neonacistická scéna a její aktivity

V roce 2008 došlo v České republice k transformaci neonacistické scény. Stávající model neoficiálních lokálních uskupení, vycházejících z principů autonomního nacionalismu, zůstal sice i nadále zachován jako převládající struktura, avšak podporu a záštitu jim počala otevřeně poskytovat oficiální politická strana - Dělnická strana. Stala se pro ně možnou „vstupní bránou“ na politickou scénu po vzoru německé pravicově extremistické Národně demokratické strany Německa (Nationaldemokratische Partei Deutschlands - NPD). Autonomní část neonacistické scény tvořili především aktivisté Národního odporu a Autonomních nacionalistů. K nim se přidala část příznivců Národního korporativismu, který v důsledku interních sporů ukončil v březnu 2008 činnost. Někteří bývalí členové Národního korporativismu vstoupili do Dělnické strany, která se otevřela i neonacistům, s politickými ambicemi. Na doporučení svých předních představitelů se jejími členy stala i řada osob z Národního odporu.

Dělnická strana, ve snaze být atraktivní i pro militantněji orientované jedince, zahájila dne 1. února 2008 činnost Ochranných sborů Dělnické strany (OS DS). Při jejich veřejné prezentaci se zjevně inspirovala mediálním ohlasem kolem vzniku Národní gardy.

³ Například zákazy jejich pochodů, které byly posléze zrušeny soudem, spíše zvýšily jejich sebevědomí a utvrdily je v „oprávněnosti jejich boje“.

⁴ Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007. Byla zpracována Ministerstvem vnitra, s. 5

Charakterizovala je jako bezpečnostní složku strany, která má nejen chránit stranické funkcionáře a plnit pořadatelskou roli při veřejných akcích, ale i monitorovat místní problémy v regionech a pomáhat občanům. Spolupráce Dělnické strany a neonacistů se viditelně promítla do veřejných aktivit, které tyto subjekty v roce 2008 připravily.

Dne 19. ledna 2008 se měl v Plzni uskutečnit pochod pravicových extremistů za svobodu shromažďování a svobodu slova, který zakázal plzeňský primátor. Díky rozhodnutí krajského soudu, který shledal zákaz protiprávním, se pochod nakonec uskutečnil v náhradním termínu dne 1. března 2008. Pochodu se zúčastnilo více jak 200 pravicových extremistů a s projevy vystoupili zástupci Národního odporu, Resistance Women Unity⁵ a Dělnické strany. Proti němu protestovalo několik set odpůrců. Jako odezvu na aktuální dění uspořádali Autonomní nacionalisté dne 3. února 2008 demonstraci, jejímž tématem byla podpora Srbska a nesouhlas s vyhlášením samostatnosti Kosova. Zúčastnilo se jí kolem 200 osob, spolu s Autonomními nacionalisty byli opět přítomni i zástupci Dělnické strany, Resistance Woman Unity a Národního odporu.

Nejmarkantněji se spolupráce všech subjektů projevila během společné demonstrace dne 1. května 2008 na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze. Tato demonstrace v podstatě navazovala na předchozí ročníky prvomájového pochodu Národního odporu. Akci, kterou tentokrát oficiálně nahlásila Dělnická strana, podpořilo přibližně 600 pravicových extremistů, převážně sympatizantů Národního odporu a Autonomních nacionalistů. Vedle řečníků z uvedených organizací na demonstraci vystoupil s projevem i zástupce Nacionálně demokratické strany Německa (Nationaldemokratische Partei Deutschlands - NPD). Kulturní vložku zajistili hudebníci vystupující s kapelami na neonacistických koncertech. Zúčastnění se i v průběhu následného pochodu chovali disciplinovaně a dodržovali pokyny pořadatelů. Bezproblémový průběh akce však byl především důsledkem toho, že se demonstraci neonacistů nepokusili narušit levicoví extremisté, kteří si po několika letech místo konfrontací uspořádali vlastní prvomájové akce.

⁵ Ženská neonacistická organizace, která se označuje za autonomní skupinu s vazbami na Národní odpor. Vznikla v roce 2007. Zaměřuje se mj. na pomoc POW (Prisoners of War) a zdravotnickou službu při demonstracích.

Rovněž veřejné akce v druhé polovině roku 2008 jasně ukázaly, že se Dělnická strana spojila s neonacisty a zastřešuje jejich veřejné aktivity. Poněkud netradiční formu měl mít tzv. „Den svobody“, který se měl konat v Hradci Králové 16. srpna 2008 jako „politicko-kulturní“ mítink Dělnické strany. Vedle projevů zástupců Dělnické strany, Autonomních nacionalistů a Nacionálně demokratické strany Německa byla zamýšlena i odpolední hudební produkce, kterou měly, podobně jako na 1. máje, obstarávat kapely s vazbami na neonacistickou scénu. Tato akce se zřejmě inspirovala tradičním festivalem „Fest der Völker“⁶, který pořádá německá Nacionálně demokratická strana ve spolupráci s uskupením Mladí nacionální demokraté (Junge Nationaledemokraten - JN). Byla však zrušena, neboť pronajímatel areálu, kde se měla uskutečnit, vypověděl pořadatelům smlouvu o pronájmu. Navzdory tomu se ve městě sešlo kolem 300 aktivistů, kteří bez ohlášení demonstrovali před budovou královéhradeckého magistrátu.

Dne 28. září 2008 zaštitila Dělnická strana čtvrtý ročník Svatováclavské manifestace v Kladně, který v minulých letech pořádali členové Autonomních nacionalistů a Vlastenecké fronty. Na poklidné demonstraci, která se rok od roku těší větší návštěvnosti, se sešlo kolem 300 pravicových extremistů z celého neonacistického spektra. Obdobně probíhal i tzv. „Den národní jednoty“ svolaný Dělnickou stranou u příležitosti státního svátku dne 28. října 2008 v Praze. Projevy řečníků si zde vyslechlo asi 200 aktivistů.⁷

Zatímco výše popsané veřejné akce neonacistů až na výjimky proběhly pokojně, jejich aktivity, zastřešené Dělnickou stranou v druhé polovině roku 2008, zaměřené na problematiku soužití s občany romského původu, postupně přerostly v násilné konflikty s policií. Vedení snahou zviditelnit se před podzimními krajskými volbami se zástupci Dělnické strany zapojili v letních měsících do „řešení“ situace na janovském sídlišti v Litvínově, kde měli starousedlíci déle trvající problémy s některými nepřizpůsobivými, sociálně slabými rodinami, zejména romského původu. Vzhledem k tomu, že jednání mezi vedením Dělnické strany a představiteli města nevedlo ke zlepšení, přijelo dne 4. října 2008 na litvínovské

⁶ V září 2008 na něm vystoupil v německém Altenburgu předseda Dělnické strany s projevem.

⁷ Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007, s. 6

sídliště Janov dvanáct členů Ochranných sborů Dělnické strany. Zde se setkali s litvínovskými Romy, kteří se na svou obranu vyzbrojili klacky, golfovými holemi či násadami od seker. Jeden z jejich vůdčích představitelů v průběhu tohoto střetnutí, které proběhlo před kamerami novinářů, rasisticky urážel přítomnou členku Ochranných sborů. Videozáznam a reportáž z tohoto incidentu, který tiskovina Mostecký deník umístila na internet, vzbudily značný zájem nejenom pravicových extremistů, ale i části české veřejnosti.

V reakci na tento incident bylo dne 18. října 2008 do Litvínova svoláno „protestní shromáždění proti cikánskému teroru“. Přestože za akcí stála Dělnická strana, prezentovala ji jako pouhý občanský protest lidí nespokojených se situací v Litvínově, aby se tak vyhnula možné politické diskreditaci. Neohlášeného shromáždění se na litvínovském náměstí Míru účastnilo nejen zhruba 350 extremistů, ale také několik set místních obyvatel. Po projevech zástupců Dělnické strany ho starosta města, s ohledem na hrozící bezpečnostní rizika, rozpustil. V okamžiku, kdy se radikální účastníci rozpuštěného shromáždění rozhodli vydat se směrem k Janovu, policie proti nim použila zásahová výbušky a donucovací prostředky. V průběhu zákroku se na náměstí pohybovali i místní obyvatelé, kteří přišli demonstraci osobně podpořit. V průběhu demonstrace i samotného přesunu extremistů do Janova bylo patrné, že místní obyvatelé oceňují jejich snahu o řešení problémů s místní romskou komunitou. Po celou dobu trvání demonstrace stáli jednoznačně na jejich straně a všemožně je podporovali, nejen slovně, ale i materiálně. Střetům mezi pravicovými extremisty a Romy v Janově policie zabránila.

V důsledku přetrvávající absence řešení problematičného soužití janovských obyvatel, a současně jako odezva na zásah policie vůči stoupencům Dělnické strany, se dne 17. listopadu 2008 uskutečnila v Litvínově tentokrát ohlášená demonstrace „proti pozitivní diskriminaci a policejnímu násilí“. Aby se pořádající Dělnická strana vyhnula případné kompromitaci, zorganizovala pod svou záštitou pouze ohlášenou demonstraci, která proběhla v poklidné atmosféře a bez excesů. Teprve po oficiálním ukončení se několik set pravicových extremistů vydalo pod vedením Autonomních nacionalistů na pochod k Janovu, který skončil násilnými střety s policií. Pro pravicové extremisty byla tato akce velkým úspěchem, neboť, stejně jako na předchozí demonstraci, se jim dostalo velké podpory místních občanů. Dne 13.

prosince 2008 proběhlo v Litvínově poklidné shromáždění, kterého se zúčastnilo asi 150 osob, z toho přibližně 40 radikálů.

Skutečnost, že se Dělnická strana v roce 2008 těšila relativně vysoké podpoře části veřejnosti, potvrdily i výsledky krajských voleb, v nichž kandidovala společně s marginální stranou Demokratická strana sociální spravedlnosti. Ve volbách Dělnická strana zaznamenala nesporný úspěch, nejen v porovnání s předchozími krajskými volbami v roce 2004, ale i ve srovnání s ostatními krajně pravicovými stranami⁸.

Potížím doprovázejícím ohlašování veřejných akcí se neonacisté v průběhu roku 2008 přizpůsobili změnou své taktiky. Kromě výše uvedených, uspořádali také několik tzv. spontánních akcí, které lze považovat za nový fenomén. Jednalo se většinou o menší akce, organizované jako klasické demonstrace za účelem prezentace určitého postoje. Oproti tradičním akcím ale nebyly předem nahlášené ani avizované, zpravidla trvaly pouze několik minut, maximálně desítek minut.

Přes patrnou politizaci neonacistické scény a značný počet veřejných aktivit pokračovali neonacisté v roce 2008 i v pořádání koncertů. Byly pořádány zejména menší akce s účastí v průměru kolem 100 osob, které nebudily takovou pozornost. Ani jejich charakter se oproti předcházejícímu roku nezměnil.

Rok 2008: Nové trendy na neonacistické scéně

- Snaha většího počtu aktivistů o vstup na politickou scénu.
- Pořádání tzv. spontánních akcí, obvykle demonstrací, jejichž témata jsou většinou v rozporu se zákonem a projev bývá mnohem agresivnější než u předem ohlášených demonstrací.

⁸ Celkově získala 28 865 hlasů, v procentuálním vyjádření 1,02 %, což je téměř o 25 000 hlasů více než v předcházejících volbách. Stala se tak desátou nejúspěšnější stranou těchto voleb. Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č. 549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007, s. 7

□ Nárůst násilí ze strany účastníků při veřejných akcích, kdy se hlavním protivníkem stává Policie ČR jako představitelka tzv. „Systému“:

- účastníci se neváhají dopředu ozbrojit a na střet připravit,

- excesy jednotlivců ustoupily do pozadí, celá akce je plánována jako militantní, s útokem proti Policii ČR, s bojem s ní.

□ Užívání oblečení stylu black-block pro znesnadnění identifikace jak ze strany policie, tak ale i ze strany ultralevicových skupin.

□ Používání pomoci právního zástupce při organizování hudebních produkcí, na místě konání akce slouží organizátorovi i jako ochrana před údajnou policejní perzekucí a rovněž jako ochrana před vstupem policie do místa, kde akce probíhá.⁹

2.2. Krajně nacionalistické skupiny a jejich aktivity

Z krajně nacionalistických subjektů se v roce 2008 nejvýrazněji projevovaly Národní strana a Dělnická strana.

Představitelé Národní strany směřovali své aktivity záměrně k udržení zájmu veřejnosti a médií, kterého se jim dostalo koncem roku 2007 v souvislosti se založením Národní gardy. Tento projekt byl vzhledem k možnostem Národní strany, jejíž členská základna je dlouhodobě tvořena pouze několika desítkami osob, naprosto nerealistický. I přes záměrně uváděné mystifikace ohledně Národní gardy, jimiž se Národní strana snažila zviditelnit a získat reklamu, zůstala Národní garda de facto pouze virtuální organizací a nikoli skutečně fungujícím subjektem.

V červnu 2008 se Národní garda, potažmo Národní strana, zapojila do řešení problematické situace v Karlových Varech, kdy využila veřejností citlivě vnímané téma „terorizování“ místních školáků dětmi romského původu. Přestože i zde se angažovala jen velmi úzká skupina osob, opět se jim podařilo upoutat značnou pozornost médií.

⁹ Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007, s. 7

V průběhu roku Národní strana několikrát avizovala, že zpracovává studii zabývající se „řešením cikánské otázky v českých zemích“, nicméně k jejímu zveřejnění v roce 2008 nedošlo. Přípravovaná studie je dalším příkladem schopnosti Národní strany záměrně využívat ke svému zviditelnění „tabuizovaná témata“, která mohou oslovit část veřejnosti.

Dalším z kontroverzních témat je pro představitele Národní strany pronikání islámu do České republiky. Proto dne 24. září 2008 protestovalo v Brně sedm jejích členů proti islámu a požadovalo omluvu za smrt českého velvyslance v Pákistánu. Přestože bylo zvoleno mediálně aktuální téma, o němž se dalo předpokládat, že část veřejnosti zaujme, výsledek byl pro Národní stranu tristní.

V rámci mezinárodní spolupráce navázali zástupci Národní strany užší spolupráci s ultrapravicovou politickou stranou Britská národní strana (British National Party - BNP). Její předseda Nick Griffin se dokonce zúčastnil demonstrace Národní strany dne 28. října 2008 na Václavském náměstí v Praze. Pokračovala také spolupráce se švédskou ultrapravicovou politickou stranou Nationaldemokraterna. Medializováno bylo rovněž setkání představitelů Národní gardy se zástupci Maďarské gardy, které proběhlo dne 21. července 2008 v Bratislavě, ovšem užší spolupráci tyto subjekty nenavázaly. Významnější aktivitou pro českou ultranacionalistickou scénu byl protest proti shromáždění na podporu zviditelnění a zrovnoprávnění společenských menšin Duhová vlna - Queer Parade 2008, které se konalo v Brně dne 28. června 2008. Proti akci protestovalo přes 160 neonacistů a ultranacionalistů, kteří se připravovali již dlouho předem, přičemž díky „společnému nepříteli“ navázali netradičně úzkou spolupráci. V rámci protestů došlo k několika menším fyzickým útokům na účastníky Queer Parade vedeným ve stylu black block, při nichž nikdo nebyl vážně zraněn.

Aktivity dalších subjektů byly, v porovnání s Národní stranou a Dělnickou stranou, marginální. Subjekty jako Vlastenecká fronta, Národní sjednocení či Právo a Spravedlnost nezorganizovaly samostatně v průběhu roku 2008 žádnou významnější akci. Za zmínku stojí pouze jejich spoluúčast na protiakci ke Queer Parade 2008. Jejich další aktivity byly soustředěny zejména na řešení vnitrostranických záležitostí a problémů, které jejich činnost provázely.

3. Levicový extremismus

3.1. Anarchoautonomní hnutí a jejich aktivity

Rok 2008 nebyl pro anarchoautonomní scénu nijak výjimečný. Uskutečnil se sjezd **Československé anarchistické federace**, na němž ale nedošlo k žádným zásadním rozhodnutím. Pokračoval trend stagnace její činnosti a lze konstatovat, že tato situace je stejná v rámci celé anarchoautonomní scény. Obecně lze proto konstatovat, že anarchoautonomní hnutí je v České republice v útlumu a jeho význam oproti minulosti výrazně poklesl.

Nejvíce aktivní ultralevicovou, a především militantní, organizací byla **Antifašistická akce**, která se v první řadě, a v současnosti již výlučně, soustředila na protesty proti pravicově orientovaným extremistům. Tyto protesty již ale zcela změnilly svoji podobu, kdy veřejné vyjádření nesouhlasu tato organizace přenechává ostatním subjektům a sama se soustředí na napadání osob z ultrapravicové scény, a to především mimo dobu policejního opatření.

V roce 2008 se příznivcům anarchoautonomního hnutí podařilo uspořádat několik veřejných akcí. Za nejvýznamnější lze označit akce konané dne 1. května 2008. V předchozích letech byly prvomájové akce příznivců anarchoautonomní scény pouhou reakcí a protiakcí k pochodům pravicových extremistů. V roce 2008 anarchoautonomové změnilí svou strategii a uspořádali vlastní kulturně zaměřený „open-air“ festival v antifašistickém duchu na Císařské louce v Praze, kterému předcházela pochod několika desítek anarchistů ze Střeleckého ostrova.

Dominantní náplní činnosti této části levicově extremistické scény zůstávaly nadále útoky proti pravicovým extremistům, přičemž jejich agresivita a intenzita byla vyšší než v minulosti. Levicoví extremisté často útočili jako první a mnohdy napadali i umírněné ultranacionalisty a osoby, které nebyly na střet připraveny. Tyto akce militantních levicových

extremistů byly zpravidla dobře naplánované, s využitím informací získaných monitoringem pravicových extremistů.¹⁰

Za zmínku stojí demonstrace „Proti rasistickým pogromům, proti sociálnímu vyloučení, za důstojný život pro všechny“, kterou zorganizovala dne 13. prosince 2008 v Praze Antifašistická akce jako reakci na události v Litvínově. Zúčastnilo se jí okolo 500 osob a byla tak jednou z největších akcí anarchoautonomní scény v roce 2008.

Militantní levicoví extremisté se takto, aspoň navenek, snažili oprostít od nálepky výtržníků, kteří proti pravicovým extremistům vystupují pouze za použití násilí. Inspirováni krajní pravicí, která, s cílem etablovat se v české společnosti, se snaží navenek působit legálně, se levicoví extremisté několikrát pokusili na své akce přilákat i běžné občany, aby se mohli prezentovat jako seriózní odpůrci pravicových extremistů. Jako příklad této strategie lze uvést výstavu v Památníku Lidice ve dnech 3. října až 31. prosince 2008, na jejímž zorganizování se podílela Antifašistická akce. Spolupořádáním výstavy o obětech neonacismu se zviditelnila a částečně se jí podařilo legitimizovat svou činnost. Akce byla pro ni bezesporu úspěchem, jelikož se jí podařilo legálně prezentovat své myšlenky na půdě státní instituce, čímž mohla vyvolat v části veřejnosti pocit, že ji lze vnímat jako důvěryhodný subjekt v boji proti neonacismu.

3.2. Marxisticko-leninsky orientované skupiny (neobolševismus, trockismus) a jejich aktivity

V tomto spektru byl nejvýraznějším subjektem Komunistický svaz mládeže. Dne 19. března 2008 Městský soud v Praze jako správní soud potvrdil, že rozhodnutí Ministerstva vnitra z října 2006 o jeho rozpuštění bylo v souladu s Ústavou a zákony České republiky a

¹⁰ Tyto akce jsou cílené, kdy přibližně 15-20 osob z řad AFA napadne předem vytypovanou skupinu osob z řad ultrapravice, vždy početně slabší, a za použití úderových zbraní způsobí těmto osobám vážná poranění a značné materiální škody. Akce trvá pouze několik minut a napadení nejsou schopni se účinně bránit, v mnoha případech nejsou ani následně schopni identifikovat, kdo za takovým útokem stál.

formálně tak byla existence této organizace ukončena. Kasační stížnost, kterou následně představitelé Komunistického svazu mládeže podali, nemá odkladný účinek.¹¹

Přes výše uvedené skutečnosti členové rozpuštěného Komunistického svazu mládeže nadále pokračovali ve své politické činnosti, často přímo pod jeho hlavičkou. Zúčastnili se například demonstrace dne 12. září 2008 před velvyslanectvím USA v Praze či Slavnosti Haló novin dne 20. září 2008 na pražském Výstavišti.

Lze konstatovat, že situaci v Komunistickém svazu mládeže výrazně ovlivňují, kromě zákazu činnosti, i interpersonální vztahy a konflikty mezi některými jeho předními představiteli. Ty přispěly k tomu, že ideologické a metodologické rozpory, jež členská základna, doposud stmelená bojem proti zákazu své organizace, zatím přehlížela, se staly nepřekonatelným problémem. Konkurenční boj mezi frakcemi v Komunistickém svazu mládeže, které se vzájemně začaly obviňovat z uzurpování moci a „nesoudružského“ jednání, na podzim 2008 vedl k registraci několika občanských sdružení, která lze považovat v obecné rovině za nástupnické organizace tohoto rozpuštěného občanského sdružení.

¹¹ V návaznosti na informace týkající se rozpuštění občanského sdružení Komunistický svaz mládeže uvedené v předchozích zprávách k problematice extremismu na území České republiky uvádíme, že Nejvyšší správní soud dosud nerozhodl o podané kasační stížnosti proti rozhodnutí Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta žaloba, jíž se jmenované občanské sdružení domáhalo zrušení rozhodnutí Ministerstva vnitra. Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007, s. 10

4. Pojetí protiextremistické politiky a úrovně její realizace

O protiextremistické politice se v naší společnosti vedou zpravidla diskuse buď v souvislosti s nějakým extremistickým excesem (viz žhářský útok na romskou rodinu ve Vítkově) nebo po zveřejnění ročních zpráv o extremismu, kdy se některé subjekty brání, že byly označeny jako extremistické. Do diskuse se většinou zapojují i ochránci lidských práv, přičemž někteří z nich zpochybňují samotný koncept protiextremistické politiky, neboť se domnívají, že extremismus jako vágní pojem neumožňuje postihovat různé diskriminační a násilné projevy narušující lidská práva či práva menšin. Nadto prý extremismus není termín, s kterým by pracoval právní a trestní řád, což zpochybňují v poslední době přijaté „extremistické“ zákony v Rusku a na Slovensku.

I v našich podmínkách nebyvala nabrala na síle diskuse jak postupovat proti nepřátelům demokracie v souvislosti s úsilím vlády „zakázat“¹² Dělnickou stranu, kterou někteří odborníci označují za „extremistickou“ a druzí za „radikální“. Toto odlišení je zcela zásadní, neboť **extremisté** představují opozici nejenom vůči vládě, ale i vůči celému demokratickému systému, tj. politickým pravidlům hry. Ve své činnosti vhodně kombinují parlamentní a aktivistické prostředky boje, včetně využití pouličního násilí. Jde tudíž o opozici ideologickou, fundamentální a antisystémovou¹³, vůči níž je možné v demokracii použít mocensko-politické prostředky, včetně právního postihu. Naproti tomu **radikálové** představují opozici vůči vládě a jejich činnost je v demokratické společnosti nejenom legální, ale i potřebná pro její další vývoj. Ve své činnosti používají zpravidla legální prostředky, i když některé mohou být i na hraně zákona. Z toho mimo jiné vyplývá, že každá kritika vůči demokracii, nemusí být vždy antidemokratická.

Při této diskusi jedni zdůrazňují, že je v zájmu české politické kultury aktivně a nekompromisně vystupovat proti všem protiústavním a nedemokratickým tendencím ve společnosti. Podle nich je totiž Dělnická strana pravicově vyhraněným nacionalistickým

¹² Z právního hlediska se jedná o „rozpuštění“ politické strany, přičemž podat návrh na rozpuštění strany náleží vládě a také prezidentovi, pokud vláda návrh nepodá do 30 dnů od doručení podnětu. Není zcela jasné, jaký „podnět“ měl zákonodárce na mysli, zřejmě to může být sdělení kohokoliv, petice apod., také však např. zpráva některé ze zpravodajských služeb ve smyslu § 8 zákona č. 153/1994 Sb. Ještě dodejme, že rozpustit stranu může pouze Nejvyšší správní soud.

¹³ Sartori, G. Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu. Brno: CDK, 2005, s. 136-137.

subjektem jejíž členové se hlásí k národnímu socialismu a zastávají šovinistickou a rasistickou ideologii. Kromě toho se na akcích Dělnické strany často podílejí neonacisté z Národního odporu a strana úzce spolupracuje s NPD¹⁴. Druzí upozorňují, že protiústavní a protidemokratickou orientaci je třeba straně prokázat jako celku a konkrétní protiprávní postoje a činnost jejích členů postihovat přísně individuálně¹⁵. Dále argumentují tím, že samo rozpuštění politické strany nepředstavuje uspokojivé řešení problému, neboť ti samí lidé založí subjekt nový a pro státní orgány třeba i méně čitelný. Hrozí rovněž, že členové zakázaného subjektu přejdou k jinému a síly v rámci extremistické scény se pouze přeskupí. Část z nich může prý i vystupňovat svůj extremismus a začít užívat v ilegálně teroristické metody. V neposlední řadě zde panuje obava z možného zneužití tohoto právního institutu (rozuměj rozpuštění strany z ideologických důvodů) k mocensko-politickým vládním účelům.

Není divu, že demokratická společnost používá vůči svým nepřátelům nejen politické, ale i státně-mocenské prostředky. A jaký způsobem budou tyto prostředky využívány by měla upravovat a korigovat uceleně pojatá protixtremistická politika. Smyslem této části práce je přiblížit současnou **podobu české protixtremistické politiky** a **navrhnout její principy**, které by ji poskytly ideový fundament a zlepšily koordinaci mezi jejími stávajícími subjekty. Nadto komplexně pojatá protixtremistická politika by měla zahrnovat i aktivity občanské společnosti, která by neměla být netečná k různým extremistickým projevům. V neposlední řadě bychom si měli uvědomit, že podoba protixtremistické politiky je velmi ošidná věc, neboť musí citlivě vybalancovat vztah svobody a bezpečnosti. Je zřejmé, že tyto hodnoty nelze v demokratické společnosti sledovat vždy se stejnou intenzitou, přičemž jejich asymetrie odpovídá aktuálním bezpečnostním hrozbám, kterým je demokracie v daném čase vystavena.

¹⁴ Národně demokratická strana Německa založená v roce 1964 má dnes své zástupce v zemských parlamentech Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku, včetně krajských zastupitelstev. Vývoj ukazuje, že pravicoví extremisté se zejména v bývalých zemích východního Německa etablovali a svými tématy a ideologií představují pro část obyvatelstva akceptovatelnou volební alternativu (Bohdánek, 2009). Ještě dodejme, že i německá vláda se v poslední době snažila o „zákaz“ NPD, ale Ústavní soud v Karlsruhe vyjádřil nespokojenost s metodami, které bezpečnostní složky státu použily k získání potřebných informací, a proto byl proces zastaven. NPD nadále legálně působí a navíc dostává příspěvky ze státního rozpočtu. I Dělnická strana by měla od českého státu obdržet tři čtvrtě milionu korun za výsledky v letošních eurovolbách, neboť se přehoupla přes jednoprocentní hranici.

¹⁵ Možnosti trestněprávního postihu na základě nejčastěji porušovaných paragrafů trestního zákona přibližuje publikace Danics, Š. Extremismus. 1. vydání. Triton & Existencialia, Praha 2008.

Problematicke extremismu dnes není věnována taková pozornost jako problematicke terorismu, přestože se někteří autoři domnívají, že k terorismu se uchylují zejména extremisté. To plně platí v případě islámských extremistů a teroristů, kde se mezi nimi nečiní žádný rozdíl. Dlužno dodat, že cíle politických extremistů jsou vždy antidemokratické, což neplatí v případě politických teroristů usilujících o autonomii a samostatnost na základě kulturní či etnické výlučnosti. Přitom prostředky boje teroristů jsou vždy nedemokratické či násilné, ale extremisté mohou kromě těchto metod užit i metody legální a nenásilné. Samozřejmě je polemické, zda pro demokracii představuje větší nebezpečí terorismus nebo extremismus. Museli bychom totiž analyzovat a vyhodnotit míru nebezpečnosti jednotlivých typů těchto složitých a bohatě strukturovaných fenoménů. Obecně však platí, že terorismu i extremismu by měla být věnována adekvátní pozornost ze strany komplexně pojaté bezpečnosti politiky moderního demokratického státu.¹⁶

V České republice se dosud vedou politické i odborné spory o tom, jakým způsobem postupovat vůči nepřátelům demokracie, tj. vůči politickým extremistům. Ovšem i o to, koho označit za skutečného extremistu. Navíc veřejnost není systematicky informována o této problematice, neboť do centra mediální pozornosti se extremisté dostávají buď ve spojitosti s výsledky voleb, násilnými útoky a jinými excesy, nebo s konkrétní reakcí státních bezpečnostních složek. Ostré diskuse o protiextremistické politice se vždy vedou v průběhu zpracování a při následném zveřejnění zpráv o extremismu na našem území, kde jsou uvedeny i konkrétní extremistické subjekty. Přes tyto spory, které se objevují ve většině zemí Evropské unie, je nutno konstatovat, že postupně dochází k upřesňování a precizaci protiextremistické politiky demokratického státu.

Samotný termín protiextremistická politika sice zatím v povědomí širší veřejnosti příliš nezdomácněl, ale mezi odborníky je běžně používán, včetně materiálů státních bezpečnostních orgánů. Přestože dosud nebyl jasně vymezen její obsah, našla si své místo v rámci komplexně pojaté bezpečnostní politiky moderního demokratického státu. V užším slova smyslu je protiextremistická politika vnímána jako součást pouze vnitřní bezpečnosti,

¹⁶ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 97.

kteřá je zaměřena na prevenci, monitoring, eliminaci či přímý postih konkrétních projevů extremismu.

Smyslem protiextremistické politiky je permanentní úsilí o maximální eliminaci extremistických projevů, které hlásají, nebo přímo narušují základní hodnoty a principy ústavně demokratického pořádku. Tato politika představuje souhrn preventivních a represivních opatření, která jsou státními i nestátními aktéry prováděna na místní, lokální, národní a nadnárodní úrovni. Klíčová je zde úroveň národní, neboť v jejím rámci je protiextremistická politika svrchovanými orgány demokratického státu utvářena, realizována a korigována.

Protiextremistická politika demokratického státu se nedá jednoznačně charakterizovat, neboť působí proti fenoménu, který je vícedimenzionální a mnoho příčin a následných projevů ryze politického i nepolitického charakteru. Je jednak konstitutivní, protože pomáhá stabilizovat demokratický politický systém. Na druhé straně negativistická, neboť potlačuje a eliminuje extremisty různého ražení, kteří narušují bezpečnost a ústavně-právní rámec demokratického státu. S tím souvisí i její regulativnost, protože ve velké míře používá za tímto účelem zákazy a různá nařízení. Celkově se dá konstatovat, že protiextremistická politika je prostorem velkého množství častých střetů mezi různými skupinami aktérů, ať již mezi institucemi v rámci státního aparátu, mezi státními a nestátními aktéry, v nestátní sféře, v akademickém prostředí či dokonce na mezinárodním poli.¹⁷

4.1. Koncepce obrany politického systému či typy protiextremistické politiky

Německý autor Andreas Klump rozeznává pět koncepcí obrany politického systému, které se objevily v různých podmínkách a typech režimů. Tyto koncepce jsou v mnohém kriticky posuzovány, ale touto odbornou diskuzí se příliš zabírat nebudeme, ale pouze si tyto koncepce nastíníme, abychom získali určitý teoretický fundament a inspiraci pro formulaci principů protiextremistické politiky našeho státu.

¹⁷ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 98

1. **Hodnotově relativistická koncepce** – v rámci níž stát poskytuje široké svobody a prostor všem politickým subjektům a silám, bez ohledu na jejich vztah k politickému systému. To znamená, že nepřátelské subjekty a síly jsou postihovány pouze za násilné činy, které jsou vyústěním jejich šířené ideologie. Ovšem samotné šíření ideologie a politického programu se nepostihuje a rovněž tyto subjekty nejsou ze strany státu hodnoceny jako společensky nebezpečné. Jako příklad je uváděna Výmarská republika.
2. **Autoritativní koncepce** - je vlastně protipólem koncepce hodnotově relativistické, neboť autoritativní stát neposkytuje žádnou svobodu a prostor svým politickým oponentům. To znamená, že všechny politické nepřátele vnímá jako oponenty systému. Takovýto postup je charakteristický pro vojenské diktatury, přičemž jako příklad může sloužit postup vojenské juntu v Barmě.
3. **Antikomunistická koncepce** - jde o jednostranný postup státu a protiextremistickou politiku. Jde o postih jakýchkoli projevů ultralevicových myšlenek na všech úrovních ve společnosti. Jako typický příklad je uváděna Francova diktatura ve Španělsku, přestože J. J. Linz hodnotí tento autoritativní režim jako byrokraticko-militaristický na základě omezeného pluralismu. Někteří autoři jako mírnější verzi antikomunistické politiky připomínají tzv. mccarthismus v USA. Šlo o hnutí pojmenované podle senátora Josepha McCarthyho, který ke konci 40. let vytvořil tzv. „Výbor pro zjišťování neamerické činnosti“. Tento výbor sestavoval seznamy lidí, kteří pracovali ve významných státních institucích a byli obviňováni z členství v komunistické straně či z komunistického přesvědčení, ale byli jsme zařazováni i intelektuálové s liberálním přesvědčením.
4. **Antifašistická koncepce** – je vlastně aplikací antikomunistické koncepce, ale rozdíl spočívá v postihované ideologii, tj. fašistické. V tomto ohledu někteří autoři zpochybňují ideovou koherenci fašismu a ukazují na jeho rozdílné tradice zejména italskou a německou. Jde v zásadě o postup státu, který postihuje zejména subjekty, které šíří fašistické myšlenky, ale jiným oponentům se ponechává větší svoboda a prostor. Příkladem jsou komunistické a postkomunistické režimy.
5. **Liberálně-demokratická koncepce** – v rámci této koncepce stát garantuje svobodu a prostor pro politickou opozici, která je však vázána demokratickými pravidly hry. Jedná se především o to, že legální opozice nehodlá měnit demokratický systém, ale

pouze vládu, tj. výkonnou moc. A dále by mělo být respektováno, že v soutěži o moc ve státě je vyloučeno užití násilí a teroristických metod. V podstatě se jedná o politickou kulturu, která je vlastní všem členským zemím Evropské unie. Navíc liberálně-demokratická koncepce nehodlá poskytovat svobodu a prostor žádným nepřátelům demokracie, jak zleva, tak zprava. Už v roce 1937 se Karl Lowenstein začal věnovat možnostem ochrany demokratického systému v rámci modelu tzv. „militantní demokracie“, kde se jedná o důslednou ochranu těch hodnot z nichž jako systém vlády demokracie vychází. V tomto ohledu se v německé literatuře objevují termíny „bojovné demokracie“ (streitbare Demokratie), neboli „bojovnícké demokracie“ (kämpferische Demokratie). Bojovná demokracie je vlastně reakcí na poměry ve Výmarské republice, které umožnily ústavní nástup Hitlera k moci. V tomto modelu je ochrana demokracie jako systému přenášena jakoby vpřed, tj. ještě před tím okamžikem než její nepřátelé poruší zákon. Základní myšlenka bojovné demokracie spočívá v tom, že existují určité hodnoty a principy, které mají pro demokratický řád zvláštní význam, a ty potom nehodlá dávat k dispozici extremistům.¹⁸

4.2. Širší pojetí protiextremistické politiky

Protiextremistická politika v nejširším slova smyslu napomáhá realizovat celkovou politiku demokratického státu, která vytváří takové sociálně-politické podmínky a kulturně-duchovní atmosféru, v jejichž rámci se lidé cítí být bezpeční a nemají důvody zásadním způsobem měnit pravidla politické hry a hodnoty, na nichž demokratický stát spočívá, čímž se reprodukuje jeho legitimita. V tomto širokém pojetí je potom protiextremistická politika úzce **spjata s bezpečnostní politikou**, která představuje komplex opatření směřujících k zajištění státní nezávislosti, teritoriální integrity a přežití vlastního obyvatelstva. Bezpečnostní politika demokratického státu brání i základní hodnoty, principy a normy, které stabilizují daný politický systém a poskytují ústavně-legální rámec občanského politického života.¹⁹

¹⁸ Mareš, M. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principia, s. 95-96.

¹⁹ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 98

Politici extremisté jako anti-systémová opozice představují permanentní potenciální hrozbu pro bezpečnost demokratického státu, protože se snaží o uchopení a následnou změnu či uspořádání moci, ať už legálně - skrze mechanismy zastupitelské demokracie, nebo nelegálně - prostřednictvím nátlaku, násilí a někdy i za pomoci teroristických metod. Projevy politického extremismu zpochybňují a vážně **narušují základní principy demokratického ústavního pořádku** a s ním spojený souhrn hodnot. K nim patří zejména:

- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),
- úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),
- lid je zdrojem veškeré státní moci a vykonává ji skrze zákonodárné, výkonné a soudní orgány (čl. 2 Ústavy),
- politický systém je založen na svobodné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny a respektují práva menšin (čl. 6 Ústavy).

Lze konstatovat, že protiextremistická politika v širším slova smyslu tvoří neoddělitelnou část komplexu opatření směřujících vůči těm, kteří narušují ústavní řád, politický systém a celkovou bezpečnost demokratického státu. Z toho vyplývá, že participuje na vytváření stabilního demokratického prostředí.²⁰

4.3. Užší pojetí protiextremistické politiky

V užším slova smyslu je protiextremistická politika vnímána jako organická část pouze vnitřní bezpečnostní politiky demokratického státu, která je přímo **zaměřena na monitoring, eliminaci, či přímý postih konkrétních projevů extremismu**. Jedná se o různá specializovaná opatření a programy, které jsou uplatňovány vůči jednotlivým politickým extremistickým směrům: pravicový, levicový, náboženský, etnický, regionální, environmentální a cizinecký²¹. Může jít však i o celospolečenské programy překračující sféru

²⁰ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 99

²¹ S termínem „extremismus cizinců“ se u nás zatím v protiextremistické politice nepracuje, ale je užíván v Německu („Ausländerextremismus“), kde slouží k označení antidemokratické činnosti různých seskupení cizinců vyskytujících se na území SRN. Jejich požadavky a cíle jsou však adresovány státním subjektům v jejich

vnitřní bezpečnosti, které jsou realizovány v rámci státní multikulturní politiky, nebo jsou součástí politiky proti rasismu a antisemitismu. Z toho vyplývá, že se jednotlivá opatření protiextremistické politiky v širším a užším slova smyslu často prolínají a vlastně i doplňují.

Protiextremistická politika demokratického státu se zabývá i jednáním, které bylo motivováno extremistickými postoji a naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nebo přestupku. Patří sem i útoky vůči symbolům a představitelům demokratického politického systému, jsou-li motivováni apriorní ideovou a náboženskou nenávistí. V této souvislosti se v našich podmínkách hovoří o tzv. kriminalitě s extremistickým podtextem.

Povaha těchto trestných činů je však sporná, neboť ne vždy lze jednoznačně určit, je-li čin motivován apriorní ideologickou a náboženskou nenávistí, nebo „pouze“ projevem špatných mezilidských vztahů. T toho vyplývá, že se na tomto úseku protiextremistické politiky nedaří jasně rozlišovat politickou a nepolitickou dimenzi různorodých extremistických projevů²²

4.4. Úroveň realizace protiextremistické politiky

Protiextremistická politika každého demokratického státu je realizována na různých úrovních. Nejčastěji se jedná o následující úrovně: **místní, regionální, celostátní a mezinárodní**. Samozřejmě nejvýznamnější je úroveň celostátní, neboť skrze svrchované orgány státní moci se protiextremistická politika utváří, realizuje a koriguje. Státní orgány mohou ovlivňovat konečnou podobu protiextremistické politiky do značné míry tím, že budou jasně formulovat její hlavní zásady neboli principy.

Opatření a programy naší protiextremistické politiky realizují především státní orgány, ale participují na nich i nestátní orgány a municipality, včetně různých nevládních organizací a fragmenty občanské společnosti. Státní a nestátní aktéři protiextremistické politiky tak vytvářejí určitou vzájemně propojenou síť, a to prostřednictvím zřízení stálých speciálních

„domovských zemích“, a proto se jejich aktivity neomezují pouze na území jednoho státu (např. se jedná o Kurdskou stranu práce, alžírskou Ozbrojenou islámskou skupinu – GIA, Tamilské tygry apod.).

²² Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 99

poradních orgánů vlády nebo ad hoc vytvářených komisí na potírání jednotlivých extremistických projevů.

5. Subjekty české protiextremistické politiky

Cílem Ministerstva vnitra, Policie ČR, ale i všech ostatních zainteresovaných institucí musí být otevřeně, jednoduše a srozumitelně zprostředkovat veřejnosti tato sdělení:

- Kdo jsou extremisté, čeho a jakým způsobem chtějí dosáhnout a jaké to může mít důsledky – vysvětlení, v čem spočívá jejich bezpečnostní hrozba.
- Bezpečnostní složky jsou veřejnosti partnerem, který ji chrání před touto hrozbou.
- Způsob této ochrany je nutné občanům přiblížit a vysvětlit, aby pochopili, že je pro ně výhodnější a spravedlivější než populistické a nic neřešící nabídky „pomoci“ od extremistů.

5.1. Ministerstvo vnitra ČR

Ministerstvo vnitra věnuje problematice extremismu a s ním spjatých jevů dlouhodobě pozornost, plní úkoly vyplývající z vládních usnesení, ve spolupráci se zpravodajskými službami, Policií ČR, ostatními státními orgány, ale i akademickou sférou a nevládními organizacemi průběžně hledá další cesty k optimalizaci protiextremistické politiky. Aktivita jsou soustředěny především do oblasti prevence, kde rovněž spolupracuje s dalšími resorty, jichž se problematika extremismu dotýká. Rovněž podporuje projekty financované ze strukturálních fondů EU zaměřené na prevenci a postih projevů extremismu v rámci přeshraniční spolupráce, kdy jsou policejní útvary na obou stranách hranice vybavovány účinnou technikou k dokumentaci všech projevů extremismu při pouličních akcích a shromážděních. Věnuje nemalou pozornost policejnímu školství a profesnímu vzdělávání policistů, realizuje různé výzkumné projekty. Do jeho kompetence spadá registrace občanských sdružení a nových politických stran, ve spojitosti s extremismem se rovněž zabývá právní problematikou a možnými změnami v právních postupech. V oblasti potírání extremismu uplatňuje širokospektrální spolupráci jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni.

Vyšší policejní školy a školské účelové zařízení Ministerstva vnitra jsou zaměřeny zejména na základní odbornou přípravu policistů (dále jen „ZOP“), dále na vzdělávání poskytující vyšší odborné vzdělání oboru „Bezpečnostně právní činnost“, realizaci specializačních programů a dalších programů celoživotního vzdělávání. Problematika extremismu je i nadále součástí vzdělávacích programů, zajišťovaných policejními školami Ministerstva vnitra, školními policejními středisky správ krajů Policie ČR a je promítnuta i do dalších vzdělávacích kurzů. V jednotlivých učebních modulech je věnována pozornost otázce obsahu extremismu, jeho kategoriím, projevům a míře nebezpečnosti. Při výuce bývá rovněž používána forma besed, výstav a dalších prožitkových aktivit. Ve specializačních kurzech přednáší problematiku extremismu erudovaní odborníci z praxe, čímž je ve výuce zajištěna stálá aktualizace nejnovějších poznatků z oblasti extremismu jak na území ČR, tak v zahraničí.

Patřičnou pozornost věnuje extremismu rovněž Středisko pro výchovu k lidským právům a přirozeně i Policejní akademie ČR, která pořádá každoroční tematické vzdělávací kurzy. Na internetových stránkách Ministerstva vnitra, v rubrice „Bezpečnost a prevence“ byly pravidelně zveřejňovány dokumenty k dané problematice. V roce 2008 pracovníci public relations průběžně odpovídali na dotazy novinářů a občanů týkající se aktuálních událostí z oblasti extremismu, migrační a azylové problematiky a dalších aktivit souvisejících s bojem proti xenofobii, rasismu a antisemitismu. Konkrétní dotazy se týkaly především různých extremistických shromáždění, problematiky diváckého násilí či návrhu ministra vnitra na rozpuštění Dělnické strany. Dále byly vydávány tiskové zprávy reagující na aktuální události týkající se extremismu; rovněž probíhal průběžný monitoring médií zaměřený na evidování příspěvků, které byly uveřejněny ve vybraných předních českých tištěných a elektronických médiích a týkaly se Ministerstva vnitra a problematiky extremismu.

V rámci již 5. ročníku preventivně-bezpečnostního projektu odboru tisku a public relations Ministerstva vnitra (dětské soutěže Svět očima dětí) bylo vyhlášeno téma „Kdo je cizí, není špatný!“. Při vyhlášení soutěže se letos sešlo téměř 120 dětí z celé republiky, jejichž díla soutěžní komise vybrala k ocenění. V letošním ročníku bylo do soutěže přihláшено téměř 1500 děl rozdělených do čtyř soutěžních kategorií (výtvarné, literární, audiovizuální a

kategorie výpočetní technika) a věnujících se jednomu ze tří témat, reagujících na aktuální společenské jevy a problémy. První téma „Kdo nám to tu ničí?“ bylo věnováno vandalismu a jeho projevům, druhé téma „Kdo je cizí, není špatný!“ reflektovalo xenofobii ve společnosti a třetí téma „Nebezpečí na síti“ bylo věnováno nebezpečím hrozícím při chatování a nezodpovědném chování na internetu.

Ministerstvo vnitra komunikovalo s veřejností rovněž prostřednictvím resortních časopisů *Policista* a *Kriminalistika*, periodikem odboru prevence kriminality – Informační servis prevence kriminality a distribucí osvětových a informačních materiálů.²³

5.2. Policie České republiky

Ozbrojeným bezpečnostní sborem, jemuž jsou svěřeny úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti, včetně vedení boje proti extremismu, je Policie České republiky. V rámci odboru obecné kriminality Úřadu služby kriminální policie Policejního prezidia byly zřízeno specializované pracoviště pro metodiku a koordinaci řízení Policie ČR na úseku extremismu. V souvislosti se změnami struktury Policie ČR byly na jednotlivých Krajských ředitelstvích Policie ČR zřízeny pracovní skupiny složené ze specialistů na problematiku extremismu působících na krajské a okresní úrovni. Obdobná skupina působí rovněž u Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Tito pracovníci se mají zabývat organizovanou extremistickou kriminalitou, tj. soustavně úmyslně páchanou extremistickou kriminalitou skupinou více osob, které mají mezi sebou vnitřní organizační strukturu, rozdělené funkce a dělbu činnosti.

Policie musela reagovat i na skutečnost, že extremisté stále častěji používají internet nejen k propagačním a náborovým aktivitám, ale také k vytváření webových stránek s extremistickou tematikou. Zároveň internet extremisté využívají ke svolávání srazů, demonstrací či koncertů. Například o místě konání akce bývají účastníci informováni až těsně

²³ Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007, s. 33

před jejím zahájením, což slouží k utajování akcí až do poslední chvíle před nepovolanými osobami, tedy i před policií. Ve velké většině případů jsou využíváni zahraniční poskytovatelé (např. USA, Indie) anebo internetové kavárny, čímž je ztěžována možnost získání poznatků vedoucích ke konkrétnímu pachateli. Zvýšil se i počet informací zasílaných komunikační sítí s použitím šifrovacích algoritmů v podobě programů PGP (Prejty Good Privaci). Tyto programy používají šifrovací klíč v délce 125 bitů, což v praxi znamená, že při současné rychlosti nejmodernějších počítačů představuje doba potřebná k rozšifrování jakéhokoliv textu řádově měsíce. Navíc vybraní jedinci jak z pravicově, tak i z levicově extremistického spektra průběžně sledující tzv. check domens svých webových stránek a v případě, že se na ně bez krytí připojí jako zákazník Policie ČR, zpravidla ihned zjistí, že je jejich činnost monitorována. Následuje zpravidla okamžité odpojení navázaného kontaktu s webovou stránkou extremistické organizace či zájmového jedince. Jedná se o velmi složitou problematiku, neboť boj s tímto druhem kriminality je obtížný a v evropských státech není dosud jednotně řešen.

Specifičnost internetové kriminality jako celku si vyžádala vytvoření samotného specializovaného pracoviště v rámci Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidenta ČR. Skupina informační kriminality byla zřízena zejména k tomu, aby tzv. závadové stránky vyhledávala a monitorovala. Nezabývá se vlastní realizací konkrétních případů a veškeré informace postupuje dle místní a věcné příslušnosti dalším útvarům Policie ČR. V rámci této skupiny byl vyčleněn jeden specialista, který se zabývá výhradně problematikou extremismu.

Do působení proti extremismu se mohou začlenit i obecní policisté v rámci toho, když je extremisty narušován veřejný pořádek v obci i vězeňská a justiční stráž (při extremistické činnosti v průběhu výkonu trestu či soudního jednání), ale i vojenská policie (je-li extremistická činnost realizována v armádě). Dílčím způsobem extremistická problematika – např. v souvislosti se spolehlivostí prověřovaných osob – spadá i do pravomocí Národního bezpečnostního úřadu.

Významnou roli sehrávají preventivně informační skupiny Policie ČR, které informují o nebezpečí rasisticky motivované trestné činnosti, zvyšují právní vědomí dětí i dospělých

pomáhají při odstraňování předsudků mezi Romy a majoritou. Zároveň tím pomáhají zvyšovat důvěru etnik v práci a profesionalitu policie na úseku boje proti extremismu a informace o protiextremistické politice se neformálně rozšiřují i k místním orgánům veřejné správy a k občanům.²⁴

5.3. Bezpečnostní informační služba

Z hlediska zabezpečování informací o extremismu je nejdůležitější ve vymezení kompetencí v BIS ta, která hovoří o záměrech a činnosti namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti o územní citlivosti ČR, tj. mimo jiné i název pasáží věnovaných extremismu ve zveřejněných zprávách. Ovšem extremisté mohou i napomáhat zpravodajským službám cizí moci, ohrožovat státní a služební tajemství v rámci činnosti proti demokratickému státu, zapojovat do organizovaného zločinu prostřednictvím audio-nahrávek a nakonec i využít teroristických metod a prostředků. V rámci BIS dnes existují pracoviště a specialisté, jež se výhradně věnují získávání zpráv o extremistických subjektech a monitorují jejich zahraniční kontakty. I ostatní naše zpravodajské služby mohou být zaměřeny na získávání informací o extremistech, ale o jejich konkrétním zaměření a spolupráci mezi zpravodajskými službami v této oblasti rozhoduje vláda.

Konkrétně BIS obdržela od vlády ČR ve vztahu k extremistům několik dlouhodobých úkolů:

- 1) Průběžně vytvářet aktualizovaný přehled jednotlivých extremistických uskupení působících na území České republiky, včetně odhadu počtu jejich členů, a sledovat provázanost české extremistické scény se zahraničními subjekty.
- 2) Předkládat v rámci zprávy o extremismu souhrnnou informaci o poznacích k občanským sdružením, politickým stranám a politickým hnutím a k jiným organizacím registrovaným u MV ČR (případně u resortu kultury), došlo-li v souvislosti s jejich činností k extremistickým projevům nebo je jejich činnost přímo v rozporu se zákonem.

²⁴ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 106

- 3) Vypracovat a pravidelně vyhodnocovat:
- a) seznam pravicově extremistických hudebních skupin působících na území ČR, včetně seznamu zahraničních pravicově extremistických hudebních skupin, které jezdí hostovat do ČR,
 - b) podrobnou informaci o všech dostupných poznatcích o složení těchto skupin, zejména o jejich vazbách a kontaktech,
 - c) materiály a informace k extremistickým subjektům, zejména uvedeným ve zprávách o problematice extremismu na území ČR, především ideologické zdroje, členskou základnu, zahraniční kontakty, včetně oficiálně neprezentovaných informací.²⁵

5.4. Další subjekty

Do boje proti extremismu se zapojují i vrcholné-politické orgány státu, jako je parlament a vláda, nezůstávají však stranou ani různé občanské spolky a struktury. Samozřejmě, že i akademická sféra se dlouhodoběji (vytváření specializovaným pracovišť k výzkumu extremismu, periodik či edicí) anebo (vydáním publikace, uspořádáním konference, semináře) přímo i nepřímo zapojuje do protixtremistické politiky, zvláště pak, je-li státem (např. granty) tato činnost podporována. Rovněž i vyšetřování trestných činů spojených s extremismem si vyžaduje znalecké posudky z oboru politologie, sociologie apod.²⁶

²⁵ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 107

²⁶ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 107

6. Navržené principy protiextremistické politiky v ČR

Principy protiextremistické politiky by měli v každém demokratickém státě v jejich finální a jednotné podobě formulovat svrchované státní orgány na základě teoretických poznatků společensko-vědních disciplín, které se problematikou extremismu zabývají. Nejdále při výzkumu fenoménu extremismu jsou němečtí odborníci, kteří konstituují v rámci humanitních věd „hraniční“ obor zabývající se výhradně extremismem. Do budoucna by mohl být doplněn multikulturními a etnickými studii.

Přes tuto skutečnost je potřebné jasně formulovat zásady protiextremistické politiky českého státu, neboť jinak hrozí určitá nekoncepčnost, která může negativně ovlivnit konečnou podobu této politiky a zdiskreditovat ji v očích veřejnosti. Adekvátně vytyčené zásady neboli principy mohou také zkvalitnit spolupráci mezi množstvím současných aktérů protiextremistické politiky a zmírnit jejich vzájemné střety. Na základě myšlenek zejména německých a našich politologů, jakož i dosavadních zkušeností z realizace protiextremistické politiky v Německu a u nás, je možné nastínit, bez nároku na úplnost a univerzálnost, následující principy:²⁷

- 1) proporcionalita
- 2) proaktivnost
- 3) derogačnost
- 4) preventivnost)
- 5) komplexnost

6.1. Proporcionalita

Tento princip vychází z myšlenky, že demokracie nemůže poskytovat žádnou svobodu svým nepřítelům, ať zprava či zleva nebo těm, které nelze vymezit na základě pravo-levého politického spektra. Jde o překonání zažitě bezpečnostní praxe, kdy je větší pozornost

²⁷ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 100

věnována boji proti projevům buď pravicového nebo levicového extremismu, na základě historických zvláštností dané země. Z principiálního hlediska je tedy zapotřebí bojovat stejnou intenzitou vůči všem směrům extremismu, ať už jde o pravicový, levicový, náboženský, etnický, regionální, enviromentální nebo cizinecký.

Jedná se vlastně o negaci politického extremismu ve všech podobách, ve formě jakéhokoliv smýšlení či úsilí, které narušuje základní hodnoty (lidská práva a svobody) a principy (právní stát, politický pluralismus) našeho demokratického státu. Tento princip totiž zavazuje každého aktéra protiextremistické politiky k obrannému jednání proti jednomu směru extremismu a druhý brání, nemůže být hodnověrným obhájcem demokracie.

Na druhou stranu, ačkoli princip proporcionality vyžaduje v kontextu s předešlým bdělost a rozhodné jednání vůči všem projevům extremismu, není možné jednat s takovou horlivostí, která by přerostla v politickou inkvizici. Princip proporcionality tedy vyžaduje i určitou míru vyváženosti rozhodného jednání. Fanatismus svobody totiž vždy nevyhnutelně vede k jejímu potlačení. Princip proporcionality tak vylučuje politickou jednostrannost a zaslepenost a dodal by naší protiextremistické politice hodnotový y normativní fundament.²⁸

6.2. Proaktivnost

Princip proaktivnosti úzce souvisí s ofenzivně prováděnou protiextremistickou politikou, která se snaží ochraňovat základní hodnoty a principy demokratického státu již v předpolí extremistických aktiv, tedy než překročí zákon. Proaktivností by se tak tlumily mocenské ambice extremistů již v době, kdy bezprostředně ještě neohrožují bezpečnost našeho státu. Jde o velmi citlivou oblast, neboť jen stěží se dají vymezit zřetelné hranice proaktivně působící protiextremistické politiky. Příklad od případu by musela být asi řešena otázka, nakolik může demokracie snášet či tolerovat své nepřátele, natolik například mohou nebo nemohou být trpěny názory urážející národy nebo národnostní skupiny apod. Nešlo by o netoleranci, ale o aktivní intolerance, ale i i za cenu zákonných zákazů určitých názorů.

²⁸ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 101

Takováto tolerance by byla prezentována silným postojem, který by nechránil pouze lidská práva, ale i demokratické základy našeho státu.

V této souvislosti je možné konstatovat, že před Ústavním soudem doposud nebyla řešena otázka omezení svobody projevu z situace, kdy je nebezpečí pouze potenciální, ale je možno uvést v této věci nález Ústavního soudu ČSFR. ÚS ČSFR svého času konstatoval, že bezpečnost státu a bezpečnost občanů si žádají zabránit podpoře a propagaci hnutí, která bezpečnost státu a občanů ohrožují. Hnutí, která prokazatelně směřují k potlačení občanských práv anebo k hlásání vymezené zášti, ať jsou jakkoli pojmenována a zdůvodňována sebelepšími ideály či cíli, jsou hnutími, která demokratický stát, jeho bezpečnost a bezpečnost jeho občanů ohrožují. Jejich postih je proto v plném souladu s omezeními, která připouští Listina čl. 17, odst. 4. Ačkoli tedy vyřčení určitých názorů samo o sobě bezprostředně nebezpečné není, potenciální nebezpečí pro bezpečnost demokratického státu z nich pramení.

Nelze však učinit obecný závěr, jaká míra svobody projevu je žádoucí. Při posouzení nezbytnosti omezení projevu svobody je nutno brát v úvahu politické a ústavní uspořádání, stabilitu vlády a demokratický konsensus s daným typem politického režimu, tradice, historickou zkušenost. Je dnes zřejmé, že kontinentální evropské země jsou po zkušenostech s hitlerovským nacismem a sovětským komunismem opatrnější při tolerování ideologií hlásajících náboženskou, třídní nebo rasovou zášť, než je tomu ve Spojených státech. Ve většině evropských zemí jsou totiž zavedeny skutkové podstaty trestných činů, které hlásají určitých názorů či ideologií zakazují.

Princip proaktivnosti se může dostat do kolize s principem proporcionality, neboť ohrožení demokratického státu ze strany pravicových extremistů se jeví jako hlavní oproti jiným extremistickým směrům, což je patrné ve většině zemí Evropské unie jak u volebních úřadů, tak i v ulicích.²⁹

²⁹ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 101

6.3. Derogačnost

Tento princip je úzce spjat s proaktivně prováděnou protiextremistickou politikou, která se dotýká státem garantovaných základních práv a svobod, jako bylo výše naznačeno v případě možného omezení práva na svobodu projevu. Svoboda projevu totiž nepatří mezi nederogovatelná práva, a proto může být omezena. Tuto situaci předvídá i Listina v čl. 17, odst. 4, kde je uvedeno, že lze omezit svobodu projevu a právo na informace za podmínky:

- 1) že se tak děje na základě příslušného zákona
- 2) jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro :
 - a) ochranu práv a svobod druhých
 - b) bezpečnost státu
 - c) veřejnou bezpečnost
 - d) ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Opatření proti extremismu mohou tedy za určitých podmínek využít možnost derogace, tj. omezení základních práv a svobod. Děje se tak zejména v případech, kdy jde o preventivní potlačení extremistických aktiv. Dále se může jednat o situace, kdy extremisté při sledování svých mocenských ambicí začnou ve velkém rozsahu užívat nelegální, násilné a teroristické metody a prostředky. Častěji však jde o případy, kdy například obecní úřad může zakázat shromáždění a tím omezit sdružovací právo, pakli-že by oznámený účel takového shromáždění směřoval k výzvě:

- a) popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení nebo rozněcovat nenávist a nesnášenlivost z těchto důvodů,
- b) dopouštět se násilí nebo hrubé neslušnosti,
- c) jinak porušovat ústavu a zákony.

Existují i další zákonem předvídané možnosti zákazu shromáždění, ale ty nemají natolik silnou vazbu k extremismu jako výše zmíněné.

V průběhu devadesátých let se několik obcí v ČR pokusilo přijmout tzv. antikomunistické vyhlášky, které směřovaly k tomu, aby na území těchto obcí byla zakázána činnost komunistické strany, popř. propagace komunismu, přičemž se do těchto vyhlášek někde dostala i ustanovení o nepřípustnosti propagace fašismu (což postihuje trestní zákon). Ústavní soud však tyto vyhlášky zrušil, protože nepatří do samostatné působnosti obcí upravovat podmínky činnosti politických stran, a rovněž je z působnosti obcí vyjmuta oblast trestných činů a přestupků, které stanoví pouze zákon.

Ukazuje se, že je potřebné v této souvislosti stručně objasnit hlavní zásady omezení základních práv a svobod. Ve vztahu k derogovatelnosti je nutno rozlišovat tři kategorie základních práv:

- 1) základní práva nederogovatelná již ze své podstaty,
- 2) základní práva s možností jejich omezení z důvodu a za okolností zakotvených v Listině a dalších zákonech
- 3) práva garantující řádný proces a nejdůležitější práva obviněného nebo osoby podezřelé ze spáchání trestného činu.

Pokud jde o první kategorii, je zapotřebí zdůraznit, že obecné mezinárodní právo nepřipouští jako krizové opatření destrukci všech základních práv. Jde o tzv. nedotknutelná práva, do nichž stát nesmí zasahovat a musí je ponechat nedotčená i v době krizové situace. Jedná se o práva a svobody zakotvené v mezinárodních smlouvách, které nelze omezit za žádných okolností, jako je svévolné zbavení života, kruté zacházení, zákaz otroctví, zákaz retroaktivity a další.

Ve druhém případě se jedná o základní práva, jejichž omezení připouští v našich podmínkách Listina a potažmo příslušné zákony. Jedná se zejména o situace, kdy je bezprostředně ohrožen ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost České republiky, životy a zdraví nebo majetkové hodnoty. Jedná se o přijetí nevojenských krizových opatření, jež je možno nařídit na základě zákona o krizovém řízení nebo zákona o integrovaném záchranném systému. Není-li možné efektivně odvrátit vzniklé ohrožení činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému, může vláda vyhlásit nouzový stav, a to na základě zákona o bezpečnosti České republiky. Za nouzového stavu nebo za stavu

ohrožení státu lze pak podle zákona o krizovém řízení omezit některá základní práva nebo vydat některá omezující opatření. Určitá omezení potom vyplývají i ze zákona o integrovaném záchranném systému. V daném případě by nešlo o použití ústavního zákona a zajišťování obrany České republiky, neboť tento zákon se aplikuje v případě vnějšího napadení státu.

Ke třetímu případu je nutno zvýraznit, že tato omezení se netýkají práv obviněného či podezřelého nebo jiných garancí trestně právních. Tedy i za krizových situací jsou garantována některá základní práva, která nelze derivovat, včetně práva na soudní ochranu a spravedlivý proces. Listina v souvislosti se zaručením osobní svobody stanoví v čl. 8, že nikdo nemůže být trestně stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodu a způsobem, který stanoví zákon. Přičemž obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených zákonem. Zadržovaná osoba musí být tedy ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Trestní právo tak nemůže jít nad rámec ustanovení Listiny, tzn. že další omezení svobody zadržované osoby nad tento rámec nepřipadá v úvahu. Rovněž další časová omezení a záruky obsažené v čl. 8 Listiny (zatčení, vazba) jsou nederogovatelné.

Z dalších procesních zásad, které vycházejí z Listiny, je v souvislosti s naším výkladem vhodné uvést právo osoby odepřít výpověď, kterou by způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Dále i právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. S tím souvisí i právo na obhajobu. Právo obviněného odepřít výpověď je absolutní a nesmí ho být za žádných okolností zbaven. Zmíněná práva zaručená Listinou jsou přiznána i cizincům. Právě tato základní procesní práva obviněného nebo podezřelého jsou v listině koncipována, na rozdíl od jiných práv, bez možnosti jejich zákonného omezení. Trestní právo v tomto smyslu pouze aplikuje zmiňovaný článek 8 Listiny a nezavádí jiná omezení těchto práv obviněného nebo podezřelého.³⁰

³⁰ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 103

6.4. Preventivnost

Princip preventivnosti by zdůraznil fakt, že postihy, zákazy a trestně-právní repre reagují na důsledky extremistických projevů, ale neřeší jejich příčiny. Rovněž mentalita zákazů často vypovídá o neschopnosti řešit konflikty v jejich prvopočátcích. Koneckonců je nutno mít v boji proti extremismu na paměti, že demokracie by měla porážet své nepřátele ideovou převahou svého modelu a přesvědčovat silou svých argumentů. Zároveň je potřeba se smířit s faktem, že extremismus se nedá vykořenit ani ze života naší společnosti. Dá se jen eliminovat a vykázat na okraj politického spektra, kde bude mít pouze marginální význam při ovlivňování politických procesů. Zároveň se však dá mnoha excesům předcházet nebo alespoň efektivní prevencí snížit míru použití nelegálních prostředků a násilí ze strany extremistů. V neposlední řadě může potom plnit preventivní úlohu i důsledně a promyšleně prováděná ucelená protiextremistická politika, kde většina státních i nestátních aktérů má koncipovány programy preventivně chránící před extremisty různého ražení tu či onu oblast naší společnosti.

Zmapování a postižení různorodých příčin extremismu na našem území je především záležitostí akademické sféry, kde by měli nalézt své místo zejména politologické, sociologické, státoprávní, sociálně-psychologické, ale i filosofické analýzy a koncepty řešení. Obecně lze konstatovat, že problematika charakteristiky, typologie, ideových a programových východisek, postojů či identity extremistů při zohlednění historického a geograficko-kulturního kontextu není zatím uspokojivě zvládnuta. V tomto směru tedy akademická sféra pokulhává za požadavky a potřebami naší společenské praxe.

Protiextremistická politika českého státu by neměla být tabuizována, ale naopak by měla být velmi transparentní ve vztahu k nejširší veřejnosti. V našich podmínkách věnují extremismu pozornost hromadně sdělovací prostředky, ale pouze jen některá periodika, což souvisí o se specializací konkrétních žurnalistů a jejich kontakty s aktivisty postupujícími proti rasismu. Dále se v novinách sporadicky objevují články od autorů ze státní a nestátní sféry, kteří se zabývají tématy související s extremismem. V tomto směru by si problematika extremismu zasloužila samostatný časopis či jiné periodikum, které by pravidelně, seriózně,

proporcionálně a systematicky informovalo širokou veřejnost o problematice extremismu v našem a v evropském kontextu.

Na základě zákona č. 192/2002 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů, i toto médium má poskytovat objektivní informace o extremismu a vyváženou nabídku pořadů pro všechny skupiny obyvatel tak, aby odražely rozmanitost pluralitní demokratické společnosti a zároveň posílily vzájemné porozumění, toleranci a soudržnost. Podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 309/2002 Sb., se ochrana rovnoprávného postavení menšin promítá do zákazu vysílat pořady podněcující k nenávisti z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti nebo příslušnosti k určité skupině obyvatelstva. Zároveň jedním z kritérií pro výběr uchazeče o licenci k vysílání je tímto zákonem stanoven přínos žadatele k zajištění rozvoje kultury národnostních, etnických a jiných menšin v České republice.³¹

6.5. Komplexnost

Spočívá především v tom, aby protiextremistická politika našeho státu dokázala programově sladit výše uvedené principy, které se vzájemně prolínají, doplňují, ale i střetávají, neboť postihují složitý a mnohostranný fenomén. Komplexnost předpokládá i překrývání se různých protiextremistických opatření v místním, regionálním, celostátním a mezinárodním měřítku. V neposlední řadě komplexnost předpokládá cílenou a úzkou spolupráci jednotlivých subjektů působících v boji proti extremismu v demokratické společnosti.

Opatření a programy protiextremistické politiky realizují především státní orgány zaměřené na oblast vnitřní bezpečnosti nebo justice, ale participují na nich i státní orgány jiného zaměření (školství, mládež kultura, lidská práva apod.), dále i různé nevládní organizace (včetně médií a akademické vědeckovýzkumné sféry) a v neposlední řadě i fragmenty občanské společnosti. Státní a nestátní aktéři protiextremistické politiky tak

³¹ Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 104

vytvářejí určitou vzájemně propojenou síť, a to prostřednictvím zřízení stálých speciálních poradních orgánů vlády.³²

Závěr

Jak je obecně známo, extremismus je fenoménem, který bude vždy provázet demokratickou společnost, v éře globalizace má navíc nadnárodní charakter a nevyhýbá se žádnému z evropských států. I když se může jevit jako imaginární hrozba pro demokratická zřízení, nelze ho jakkoliv podceňovat. Jak je ostatně známo z řady odborných studií a lze to dovodit z historických zkušeností, extremistické ideologie dokáží těžit ze společenských a hospodářských krizí, tedy zatěžkávajících období pro občanskou veřejnost. Ať chceme či nikoliv, právě v době takovýchto krizí mívají živnou půdu populismus a ideologie identifikující tzv. „nepřátele a původce všech nešvarů a všeho zla“ ve společnosti. Právě za takovýchto konstelací mohou extremistické ideologie a jejich protagonisté začít dosahovat svých cílů.

Rok 2008 lze v problematice extremismu vnímat jako „rok zlomu“, neboť symbolizuje kvalitativní proměnu pravicově extremistické scény, resp. jejího neonacistického spektra. Nebezpečí této scény nelze zjednodušeně charakterizovat zaevidovanou trestnou činností, jejím poklesem či nárůstem. V řadě případů nejsou totiž její pachatelé, kteří bývají poměrně často pod vlivem alkoholu, identifikovatelní jako členové či aktivní příznivci některé z extremistických skupin. Nebezpečí této scény pro společnost spočívá především v zastávané ideologii, jejím šíření a získávání nových příznivců pro boj s tzv. Systémem za „lepší budoucnost a spravedlivější společnost“. Proto lze očekávat, že neonacističtí aktivisté budou pokračovat ve své snaze vydobýt si pozice na oficiální politické scéně za podpory určité části veřejnosti. Znamená to, že zůstanou „v ulicích“, bude pokračovat jejich radikalizace a budou vyhledávat střety se „Systémem“, resp. s Policíí ČR. Lze očekávat, že se budou soustředit na další „problémové lokality“ s nespokojenými příslušníky majority, podobné Janovu, případně se budou pokoušet využít ve svůj prospěch nepříznivou socioekonomickou situaci v některých lokalitách.

³² Srov. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, druhé, rozšířené vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2008, s. 105

Skutečnost, že se jim v roce 2008 vůbec poprvé podařilo získat na svou stranu část veřejnosti a její podporu, je varující a představuje nemalé bezpečnostní riziko. To jsou kvalitativně nové momenty, na něž je třeba soustředit pozornost, modifikovat a redefinovat stávající protiextremistickou politiku tak, aby byl další vývoj rovněž zlomovým, ale v neprospěch neonacistické scény a jejích stávajících ambicí.

Seznam použité literatury:

Literární zdroje:

1. Černý, P. Politický extremismus a právo. Praha: Eurolex Bohemia, 2005.
2. Danics, Š. Extremismus. 1. vyd. Praha: TRITON & Existencialia, 2003.
3. Fiala, P. (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. 1. vyd. Brno: 4. Masarykova univerzita, 1998.
4. Charvát, J. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha : Portál, 2007.
5. Kamín, T., Machalová, T. Kritika rasy a rasismu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita , 2003.
6. Kotlán, P. Demokracie ve stínu. 1. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání SOKRATES, 2003.
7. Mareš, M. (ed.) Etnické a regionální strany v ČR po roce 1989. 1. vyd. Brno: CDK, 2003.
8. Mareš, M. Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti. Praha: MV, 2006.
9. Mareš, M. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 2003.
10. Danics, Š. Kamín, T.: Extremismus, rasismus a antisemitismus, 2 rozšířené vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008.

Elektronické zdroje:

1. Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008, která je předkládána jak na základě usnesení vlády ze dne 24. listopadu 2008 č. 1506 jako nedílná součást Strategie

boje proti extremismu, tak na základě usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č.549 ke Zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2007. Byla zpracována Ministerstvem vnitra. Na její přípravě se podíleli zástupci zpravodajských služeb, 2. Policie ČR a resortů státní správy. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/strategie-extrem08-pdf.aspx

2. Extremismus – MVČR dostupné na: www.mvcr.cz/extrtemismus.aspx

3. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/zprava2008-pdf.aspx

Abstrakt

KORECKÁ, A. *Protiextremistická politika v České republice: bakalářská práce*. Příbram: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, 46 s. Vedoucí bakalářské práce doc. Dr. Ing. Štefan Danics Ph.D.

Klíčová slova: extremismus, protiextremistická politika, ultrapravicoví radikálové, principy protiextremistické politiky

Ve této práci se zabývá problematikou extremismu v moderním demokratickém státě, jakým je Česká republika. Popisuje tento fenomén a stručně mapuje rozdělení extremistických skupin na území České republiky a jejich aktivity v posledních letech, zejména těch ultrapravicových. Následně je rozváděno pojetí protiextremistické politiky, úrovně její realizace a subjekty, které se na ní podílejí. Na závěr jsou navrženy principy protiextremistické politiky, ze kterých by bylo možno vycházet při boji s extremismem.

Abstract

KORECKÁ, A. Anti-extremist policy in Czech republic: Bachelor's. Píbram : Institute of European and Regional Studies, o.p.s., 2010. 46 p. Supervisor : doc. Dr. Ing. Stefan Danics Ph.D.

Key words: extremism, anti-extremist policy, ultra-right radicals, principles of anti-extremism policies.

The aim of the bachelor work was to show the issues of extremism in modern democratic country such as the Czech Republic. Briefly describes the distribution of extremist groups in the Czech Republic and their activities in recent years, particularly those ultra-right radical. Subsequently, the concept of the anti-extremist policies, the level of its implementation and entities involved in it. The final part is oriented on the particular conclusions and principles of anti-extremism policies, which would be based in combating extremism.

Seznam použitých příloh

Symboliky a znaky používané současnými extremistickými skupinami